

Реалізація наскрізної змістової лінії «Підприємливість та фінансова грамотність» у початковій школі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Люк Оксана Вікторівна

канд. пед. наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Соціальним замовленням сьогодення щодо реформування освітнього процесу є розвиток особистості, здатної до взаємодії з оточуючими з метою виконання соціальних, виробничих та економічних завдань, відтак формування компетентностей. Розпочинати означений процес варто з молодшого шкільного віку.

У Типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко, визначено мету початкової освіти – всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб [4]. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування в учнів ключових компетентностей, зазначених у Державному стандарті початкової освіти: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність, екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність [1].

Формування ключових компетентностей в учнів початкової школи уможливується організацією освітнього процесу на інтегровано-предметній основі та реалізується через інтегрований курс «Я досліджую світ», мета якого – формування цілісної картини світу у молодших школярів під час опанування соціального досвіду при вивченні природничої, громадянської та історичної,

соціальної та здоров'язбережувальної, технологічної, інформатичної, математичної, мовно-літературної освітніх галузей.

Засобом інтеграції освітніх галузей, зміст яких вивчається в курсі «Я досліджую світ», є *наскрізні змістові лінії* – соціально значимі надпредметні теми, які сприяють сформуванню в учнів уявлення про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях; є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, а також навчальних предметів та предметних циклів. Їх ураховують при формуванні освітнього середовища. Міністерством освіти і науки України визначено такі наскрізні змістові лінії: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність» [3].

Візьмемо до розгляду реалізацію змістової лінії «Підприємливість та фінансова грамотність» у процесі вивчення курсу «Я досліджую світ».

Підприємливість – риса особистості, засадами якої є установка на постійний пошук нових можливостей за межами наявних ресурсів, саморозвиток та самореалізацію; ефективна діяльність в умовах невизначеності, результатом якої є створення та реалізація об'єктивно або суб'єктивно нових ідей, технологій і соціальних проектів [5, с. 101].

Фінансову грамотність Т. Кізима розглядає як сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навичок громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень [2, с. 65]

Змістова лінія «Підприємливість і фінансова грамотність» націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних задач щодо планування господарської діяльності та

реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів тощо [3].

Засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» педагоги орієнтують учнів на уміння/ставлення:

- розуміти поняття «гроші», «матеріальні цінності», «кишенькові гроші», «решта»; оперувати грошима в уявному та реальному процесі купівлі-продажу; раціонально розподіляти кошти під час покупки;
- усвідомлювати власні фінансові потреби, виявляючи ощадливість та поміркованість; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; розуміти взаємозалежність між потребами, очікуваннями та економічними реаліями своєї сім'ї;
- орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір;
- ініціювати проекти, визначати цілі діяльності, планувати її; продукувати ідеї та їх реалізовувати; формулювати власні пропозиції та рішення; прогнозувати наслідки своїх рішень;
- усвідомлювати власні слабкі та сильні сторони, вчитися на власних помилках, долати труднощі, діяти в умовах ризиків та непередбачуваних ситуацій;
- виявляти лідерські якості; презентувати себе, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності;
- долучатися до визначення та вирішення проблем громади, українського суспільства;
- усвідомлювати взаємозв'язок життєвого успіху з усіма складовими здоров'я; демонструвати позитивний світогляд у поведінці.

Ефективне освоєння контенту змістової лінії відбувається через:

- ✓ проживання змодельованих ситуацій;
- ✓ ігри-стратегії, спрямовані на формування здатності брати на себе відповідальність;
- ✓ діалоги та рефлексивні справи;

- ✓ застосування методів розвитку критичного мислення;
- ✓ застосування інтерактивних методів навчання;
- ✓ проектну діяльність;
- ✓ організацію екскурсій до фінансових установ;
- ✓ використання життєвого досвіду школярів тощо.

Використання означеного вище методичного інструментарію має позитивний вплив на оволодіння молодшими школярами знаннями щодо фінансових інструментів та послуг, здатністю усвідомлювати власні фінансові потреби, виявляючи ощадливість та поміркованість; формувати власний та сімейний бюджет; приймати ефективні фінансові рішення тощо. Викладені результати наукової роботи не вичерпують проблеми реалізації наскрізних змістових ліній. Подальшого вивчення в означеному в дослідженні ключі потребують змістові лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Здоров'я і безпека», «Громадянська відповідальність».

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 року № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 року № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text> (дата звернення 12.10.2019 р.).
2. Кізима Т. О. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник ТНЕУ*. 2012. № 2. С. 64–71.
3. Наскрізнi змістові лінії. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/naskrizni-zmistovi-liniyi> (дата звернення 12.05.2019 р.).
4. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 1–2 клас : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти» від 21.03.2018 року № 268 (у редакції наказу «Про

затвердження типових освітніх програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти» від 08.10.2019 року № 1272). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> (дата звернення 11.08.2020 р.).

5. Унгурян І., Куриш Н. Формування ключової компетентності підприємливості та ініціативності у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи* : збірник наукових праць. Розділ «Педагогіка». 2016. № 2. С. 99–102.